

ادبیات عمومی و تاریخی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته در

جلد : ۳

سنه : ۲۹ ۲ رجب ۱۳۳۶ جمعه ایرتنی ۱۱ مایس ۱۹۱۸ نوسرو ۴۶ — ۶۷

اجمال افکار

تورکچیلک و ملتچیلر

— سز ترکیسکز ونه وقتدن بری ؟ — تپه‌دن طیرناغه قدر ترکم و قالوا بلیدن بری . وطنم ، ملتیم ، لسانیم ، وجدانیم مستعار دکلدر . ترک وطنندن بشقه وطن ، ترک ملتندن بشقه ملت ، ترکجه‌دن بشقه دیل ، ترکلرک وجدان عمومیسندن بشقه وجدان ، حتی اذعان وایقان ، ترک دینی اولان مسلمانلقدن بشقه مذهب و ایمان بیلیم . مسائل ملیه‌ده — مع التأسف — بر آزده طرفدار افراطیم . نظریه اولق اعتباریه جهان بریه لکنی قبول ایده بیلر سه‌م‌ده سائر برایای جهان بو حقیقتی هنوز تصدیق ایتمدکلرندن ، زما نمزده ملیت اقنومنی اقامیم سائرده ترجیح ایتمک اضطرارنده‌یم .

— سز خلقلک خیر خواهی میسکز ؟ — اوت ! لکن خیرخواه کله‌سنی بر آز بالا پروازاته بولورم . جمهورک ، حتی ، خدمتکاری‌یم . غایم عامه‌نک تعالیسیدر . ایستهرم که عوام ، سویه خواصه یا قلاشین . بولوندیغی وضعیتدن چیقسون . خلق ، آریستوقرات اولسون . لهستانده نجیایی ، برتاریخده ، ده موقراتلاشمغه قویولا جقلرینه ، خلقی تحجیب ایتمشیر . نه کوزل حرکت ! آرزو ایدرم که بلا استثنا هر ترک نجیب واصل اولسون . عواممز تعالی ایتمسون .

برادری اوکا قطعاً اعتراض ایتمین. و اوینه دنیاك اك مهم بر دارالفنوننده سنلرجه تدریسه دوام ایتمین!... ابن رفعت سابع بك افندی، رجا ایده‌رم اعتماد بویوروكزكه (اوقسه‌فود) ده بویله شی اوله‌ماز!...

بناءً علیه بكا لطفاً سزك (روولینسن) دن - بنم یاپدیقم کیبی - پارچه پارچه دلیلر نقل ایده‌رك بو علامه کاشفك [مه‌دلرك تورك اولدوغنه دائر واقع اولان ادماستی] اثبات ایدیكر. بکیورم افندم. انکلیزجه دخی بیلیورسكز؛ آرتق سزه کوچك بوق!...

ینه خرج عالم اوله‌رق برکتاب آلوب‌ده (سکیت) لر حقیقده بر بحث ترجمه‌سنه قالدیشما بیکز. اوله‌رقه بنم شیمدیك هیچ علاقم یوقدر. بحثمز اودکل؛ اساساً تورانی اولان (آقصاد) لرده وکل!... مه‌دلرك تورانی اولوب اولماستی در. بن مه‌دلر تورانی دکل دییورم؛ اوله‌ماز!... ممکن دکامدر. دییورم. بوکا دائرده برکتاب حاضرلامقده‌یم. البت جسارتمه بر سبب وار. باقی توجه‌اتکز. اسلوبکزك ظرافتی بوسفر کوزل خاطرکزه باغیشلیورم افندم.

رضا توفیقی

— وزنه مسئله‌سی —

محترم شاعر لر صرزه

آه، فن بحثلرنده‌ده اوله‌در: هرزمره، حقیقتك بر اوجنی الارینه کچیره‌رك، کندی طرفنه او قدر چکرکه، زواللی کوزل حقیقت، اورطه یرده، چارمیخه که‌ریلش کیی قالیر. شو آرتق حل ایدلسی ایجاب ایدن هجه وعروض مسئله‌سنی سه‌ویلك ایستیورم. چونکه آرتق آدم عقلی بر منظومه یازماز اولدق... دکلی؟ عروض ایله یازسه‌ق مرتجع، پارماق حسابیله یازسه‌ق - اعتراف ایده‌لم - آهنگسز اولویورز. ضرر یوق صنعت ایچون مرتجع‌لکی ده قبول ایده‌جکم آما، اولا قارئسز و مطبعه‌سز قالور؛ صوکره، اوموزلریکزده بشیور کیلو بر زنجیرله جانبازاق ایتیه اجبار اولونیورسکز. مثلاً، ادبیاتك اك بویوک سرمایه‌سندن: «بوسه‌لرمن» دییه‌میه‌جکسکز، اولچویه کلز. «سویورم» ده دینیه‌جک فعلاتلر منع ایدر. ده‌بانی وار: هانکی موسیقی شناس وارکه بیانوسنده آنجق درت بش هوا چالار. بزم ایشه بتون حسابمز هم بش آلتی وزنه طارتیلیور، هم‌ده بر منظومه‌مرك بوتون سلسله حسنی عین لحنك اولچوسنه صیغدیرمابه جابالیورز. اعتراف ایتلی که بو پك «تکرله‌مه حساب»

اسباب موجهه لایحه سی کافی افندم ، صده کله م :

لسانم زده اوچ درلو جه من وار :

۱ — بر حرف صامت متعاقب بر قیصه حرکتدن عبارت « یارم جه » [قا قا .. ده کی ، قا .. کی] .

۲ — بو حرکت ممدود اولور ویا تکرار صامت بر حرفه اورولورسه « تام جه » :

[قاز قیز] کله لری ویا [آ .. هر کسی اویوز؟! ده کی آ .. کی] .

۳ — ایکی صامت اورطه سنده ممدود بر حرکتی ویا اوچ صامتلی قیصه حرکتی جه لر : « اوزون

جه ، که قولافه بر جوق تام جه به معادل بر آهنگ و بریر :

[استرحام ده کی حام ، ترهین ده کی مین] ویا [قارت ، شرط ..] کی .

— پارمق حسابی نظم لر نه دن آهنگ سر —

بو اوچ درلو جه بی یکدیگرینه مساوی صایارق ، آهنگ عددی ایله نظم یامغه قالفیشیق البته دوغرو اولماز . چونکه بو نوع وزن ، یعنی جه لک مددی نظر دقته آلوب کیفیتنی امال ایتمکدن عبارت اصول ، یالکیز فرانسزجه ده قبول ایدلشدیر . اوده ، بو لسانده صامتله نهایتنه من حرکتلرک قسم اعظمی ممدود اوقوندیغندن جه لک مدت و شدت تلفظ لری هان بر برینه مساوی اولسی ، یعنی جه لری بزم تام جه لر موزه معادل بولمسنندیر . بوحال ، بزم عروض وزنیه بر فرانسزجه مصرع یازلمسنگ هان غیر ممکن اولماسیله بک کوزل اثبات اولونور . [قارثلر مک معلومیدر که عروض وزنی بزم دکلسه ده لسانم زک بو تام و یارم دیبه آیدریمز ایکی لحنی جه لری — که حقیقه تام جه بی تلفظ ایچون ایکی یارم جه بی تلفظه لازم اولان مدتی قولانیز — بک کوزل نظر دقته آلیور . بونلرک معین طرزده تعاقبندن درلو درلو آهنگر تشکیل ایدیور .] ایکی یارم جه بک بر تام جه به معادل اولدیغنگ اک کوزل اثباتی عروض وزننده شاعرلر مزر بر مصراعده کی بر تام جه برینه عین وزننده کی دیگر مصراعده ایکی یارم جه وضعی تجویز ایتلری در . بو آهنگه مخالف اولقی شویله طورسون بالعکس اطرا دی براز تبدیل ایتمکه آهنگی اتمام ایدیور . مثلاً حامدک شو بیتنده :

هوررا	روکزان	بکا سن اول یار
[*]	—	—
اولماز	کرم ایت	نجاتک وار
—	—	—

روکزان = کرم ایت وزننده عد ایدلش . کذا

حزان حزان ینه سن اعلامیده فصل هزال

شو قیردیغنگ متورم زواللی یار اقلر

فصل هزال = یار اقلر .. مقابلیدر .

بوندن طولاییدر که پارماق حسابی نظم رده یارم جه لر اکثریا ، هله تقطیه ایتمک صوکلر نده اماله ایدیلیر . یعنی ممدود اوقونارق تام جه به یاقلاشدیریلیر .

[*] خط — اشارتی تام جه بی ونقطه . یارم جه بی کوستر مک ایچوندر .

الله دیدم یا .. تا .. غا .. نه .. دا .. یاندم کبی .
 هله صوڭ یازیلان هجه وزنلرینک چوغی مستفغان ویا مفتعلن وزنلی تقطیطره تابع ویا هیچ اولمازسه
 تقطیطرک صوڭلرندە تام هجه قوللانیلار ق شو اماله یه مجبور اولما یه دوغرو بر تعایل واردر :

بیلیمز میسک	هر بر طوغان	اوله اوزون	یاشاماز
چو چوقاڭک	حتی شو دار	سنورینی [اماله]	آشاماز

ویا خود آتیده کیلر کبی هجه لری بر برینه بکزه توبده آهنگ عددی بی حس ایستیره بیلمک ایچون
 بوتون تام ویا بتون یازم هجه لری بر بره طویلاشمش :

بن بر	تورکم	دینم	جنسه	اولودر
-------	-------	------	------	--------

سینه م اوزم آتش ایله طولودر

هله شو بیتده هرا یکی مصراع نظیر نظیره عین طرزده دیزلمش :

وور اسکی کوله بی اوتاندر اونی

براقا اویوسون اویاندر اونی

وبونکچون او قدر آهنگلی اولمش که بتون منظومه ده نقرات اولما یه لایق کورلمشدر . شونلرکده
 یالکیز آدی یارمق حسابی ، کندی عروض . چونکه منظومه نك الك آتشیلی بیتلرندە فالصو یا عمق
 ایسته نیلمه مش :

بیل که سنک ، او سونمه بن تورک دهاک — یی تختلر ، یکی یوردلر قوراجق .

وزنی : مفتعلن مفاعلن فاعلن — فعلاتن فعلاتن فعان

و: بر شاعر اول ملیتی دالغالات ، بر عسکر اول سلاحکی طاق قوشان

مستفغان مستفعلن فاعلات ، مستفغان مفاعلن فاعلن

— یکی ، بونلردن باشقه ، هجه وزنلرده هیچ آهنگلی شهر یازلما مشی دییه جکسکن . عرض
 ایدیم : منشور یازیلرک بیله فوق العاده آهنگلیسی اولدینی حائده ، هجه وزننده ده البته بو درلو و آهنگی
 وزنه حائده اولمایان ، بالعکس وزنک فالصوسنی قاپایابیلم قیمته یازیلر یازلمشدر . مثلاً رضا توفیق بک
 بو ذات ، غایت زنکین واوزون ردیفلی قافیله لریله هم بو مقفی کله لری عینی وزنده اوللرندن معین
 بر وزنی تکرار ایتمش اولقی هم قافیله لری تشکیل ایتدیکی لحدن استفاده ایتک وصو کره ، صامت لری
 عددی نوعی ، صائتلرک طرز تعاقبی وسائر کبی اوروپا ادبیات کتابلرینک یازمه یازمه بیتره مدیکی شرائط
 آهنگی اونوتماق اوزره یارمق حسابی وزنک فالصوسنی قاپایابیلمور . فقط بو فالصونک دائماً موجود
 اولدینی شونکله ده زیاده اثبات ایدیلمور که ممدود هجه تی چوق عربی و فارسی کله لری بو یارمق

حسابنده قوللانیلنجه تورکه کله لرینک خفیلکنک یاننده وزنک موازنه سی دها فضله بوزیلور یور و آرتق قاصو تحملسوز بر درجه یه قدر چیقنجه هر کس ده بونک فنا اولدیغنی تسلیم ایدیور .

— ملی وزن ناصل اولمی —

آکلاشیلیورکه فکر عاجزانهم چه وزنی آنجی شرطلره قیید ایده رک قبول ایده یلمکدر .
برنجی شرط : مصراعلرده آهنگ عددی بی بولق ایچون ایکی یارم جه بی بر صایق ، بک اوزون جه لری بر بوجوق و آنجی تام جه لری اسکبی کی بر صایق قدر .
ایکنجی شرط : بر فرانز منقدینک دیدیکی کی دماغ ، عدد حسنی قاورایه یلمک ایچون استناد نقطه لرینه محتاجدر : مثلاً بر پارماقلده هر دردنجی چوبوق بیاضه هراون آلتنجی قیرمزی به بویامش اولسه بر کوز کزدیرمکه پارمقلق قولایچه صایلا یلیر . نیم دها ابی بر مثالم وار :
چناق قله ده اوزاقدن دشمن میترا یوزی ایشلرکن آرقداشلر تحف بر اکلنجه بولشلردی :
قاچ آیم آتیلدیغنی صایایلمک . حقیقه هر دوت ویا بش آتیمه ذهناً توقف ایتک اصولیه بو سریع پاطریدی بی مکملاً حسابلاق ممکن اولبوردی .

بو اساسه بناء ، تقطیع اصولی چه وزنمزد داخل اولدیغنی حالده هر لسانده و هر وزنده قبول اولومشدر . فرانزجه کی جه لری مساوی اولان لسانلرده بو استناد جه لری کله صوکنه تصادف ایشدیرلک و بر برینه بعضاً قافیه یا مقله واک زیاده فکره و انشاده طائد اهمیت صدائییه مالک ویا سرت حرفلی جه لردن انتخاب ایدلمکه اکتفا اولندیغنی حالده المانجه و انکلنجه حتی ایتالیانجه ده کله لرک برر قوتلی جه سی [آقسان تونیک] بولندیغندن بولردن استناد جه سی یاییلر وایکنجی ، اوجنچی درجه ده شده مالک جه ل بولرک آراسنده ایکنجی بر ترتیه تابع بولندیریله یلیر البته بزده عین قاعده صومیه بی تطبیق ایدرک مصراعلرمزده منتظم بارز نقطه لر بولندیرمق ایچون جه لرمزک بو اختلاف آهنگندن استفاده ایده جکر . تقطیعلرده یارم جه ل اکثریتی تشکیل ایدیورسه بو نقطه لری تام ویا اوزون جه لردن بالعکس تام جه ل چوقسه یارم جه لردن یاغلی و بولرک کله لرک صوکنه تصادف ایتسه ییله بعضاً یکدیگرله تقفیه ایتک ویا فکره و انشاده طائد اهمیت صدائییه مالک اولان جه لردن بولری تشکیل ایده یلمک ایسته ملی بز .

اوجنچی شرط : اولکی شرطلر حس عددی به کافی ایسه ده بو قدرحق بر آهنگه اکتفا ایتهمک وکرک مصراعلرده جه لک عددی وکرک استناد نقطه لرینک یکدیگرینه اولان بعدی وکرک بو ایکی بعد آراسنده کی دیگر یارم و تام جه لک طرز ترتیبی [افاده ایتدیگمز فکرلر و حسلرک شکل و سیری تعقیب ایدن] بر آهنگ خصوصی تشکیل ایده جک صورتده تعیین ایتلی بز .

دیمک شاعر عین زمانده کوچوک بر بسته کارده اولاجقدر . کورولیورکه بو یکی وزن اوتنه کیلر کی فکرلرمزدن اولچویه اویقم ایچون اسقونطو ایسته میورسه ده بکده قولای اولمایاجق . نه یایلم هر نعمت بر کلفت مقابلیدر . بکنمه بن نثر یازسین . مع مافیه شاعری بویه قییددن بلکه دها کوچ بر سربستیده بر اقامق و آهنگ ابدعی ایچون رهبرلک ایتک اوزره آز چوق محدود بسیقولوژی قاعده لرمزده بوق دکلدن :

۱ — طبع بشر ، تکرردن شو شرطلره بک خوشلانیر :

اولاً : تکرار ک عددی اوج الی در تندن فضا اولمایاجق .

ثانیاً : تکریر ، بسیط اولمایاجق . یعنی ، یا ، هرایکی تکرار ک آراستده یابانجی اوقاق بر قسم بولوناجق . یاخود تکرار ایدیلن پارچه برار تعدیل ایدیلجک . [بوده : یا ، کیتدجکه بر قسم طی اولونارق تکرر ، متناقضاً دوام ایدجک ، ویا متزایدآ ، ویا متشابهآ یاخودده متناظراً تکرار اولوناجق .

ثالثاً : تکریر متداخل اولاجق . یعنی بر قسم تکرار ایدیلرکن عین زمانده بو قسملدن حصوله کلش باشقه بر هیئتده باشقه طرزده تکرر ایتش بولوناجق .

موسیقی ، تزینات نقشیه کبی سربست واختراعی صنعتلرده بو قاعدهلره پک رعایت اولونور .

۲ — مع مافیه تکریری یالکز روحه خوش کسین دییه یامازلر . آتیده کی قاعدهلره بو حاصل اولان آهنگ روحه نه دیمک ایستدیکنی عرض ایدلم .

آ — فیعه و بسیط تکرار لر منهدر لر چوغی سیکیرلندیرر . بوکا کوزل بر مثال : بار کیریکنی سرعتی به قالدیریکز . فیعه صار صینتیلر سزی فنا حالده بورار ، شاید اصولی وجهله هرایکی صار صینتیده وجود کنی اکردن قالدیرر و بر ضربی هواده ایکن صاووشدورسه کز بر ساعت بیله کیتسه کز بورلماز سکز .

ب — پک یاواش تکرار لر بر رخاوت ویریرلر . واپور صالانتیسی کبی .

ج — برقاج دفعه تکرار ایتدیکنی کوزل بر پارچه بی بر چوق باشقه تکررلدن صوکرآ ، مثلاً پارچه کزک نهایتده بر ایکی دفعه دها تکرار ایدرسه کز ، اسکی بر آشنایه قاووشمی کبی بر طاتلیاق و محزونلق ویریر .

مع مافیه بو پک متعدد قاعدهلری بویله متادیا یازوب طور مقیدن ایسه بونلری بدیعیات کتابلرینه بر اقارق شاعرلریمزک آثارینی تدقیق ایدلم وعروض وزننگ موفقیتی نه سایه ده اولدیغنی وقصورلری مثالره اثباته چالیشلم :

[پتندی]

رئیس صبا

شرقی

اولدیردی فراقک بنی ای روح مصور !
وصلکله ایت احیا دلی بر معجزه کوستر !
سبل اشکی ، کولیر بنی ای یار کرمور !

وصلکله ایت احیا دلی بر معجزه کوستر !

ای مایه اولان نوری بوی تاب وتوانه !
هجرانک ایله چو کدی الم ظلمتی جاه
بکرتدی بوفرق بنی اوراق حزانه

وصلکله ایت احیا دلی بر معجزه کوستر !

مصطفی مشیر